

Г.І. Дюкарева, канд. техн. наук, доц.

Н.М Кривошеєва, ст. викл.

О.О. Соколовська, асп.

ФОРМУВАННЯ РИНКУ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто особливості, стан та тенденції розвитку суб'єктів на ринку кондитерських виробів в умовах сучасної економіки. Визначено основні напрями підвищення ефективності його функціонування. Особливу увагу приділено недостатній пропозиції цукристих кондитерських виробів (ЦКВ), а саме збивних кондитерських виробів.

Рассмотрены особенности, состояние и тенденции развития субъектов на рынке кондитерских изделий в условиях современной экономики. Определены основные направления повышения эффективности его функционирования. Особое внимание уделено недостатку предложения сахаристых кондитерских изделий (СКИ), а именно взбивных кондитерских изделий.

The peculiarities, state and trends of parties' development in the market of confectionery products in the conditions of modern economy are considered. The main trends of raising efficiency of its functioning are specified. Special attention is given to the deficient supply of sugary confectionery products (SCP), namely whipped confectionery products.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток суб'єктів ринку кондитерських виробів в Україні відбувається в умовах мінливих змін зовнішнього середовища, що впливають на їх стан, зумовлюють певні соціально-економічні особливості та проблеми розвитку. Трансформація економіки України висуває нові вимоги до поведінки підприємств. Це результат постійного насичення ринку новими видами кондитерських виробів, що зумовлено основними тенденціями – постійно мінливі смакові уподобання споживачів та посилення конкуренції на ринку.

Ситуація ускладнюється загальною економічною нестабільністю, інфляцією, недосконалістю ринкових відносин. Унаслідок цього підприємства мають динамічно вирішувати питання оцінки стратегії своєї поведінки не лише сьогодні, але й у перспективі, а також слідкувати за ситуацією потреб населення у сфері здорового харчування [1].

Дослідження вказаних аспектів та їх урахування під час формування ринку кондитерських виробів сприятиме підвищенню ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання та поліпшенню забезпечення потреб населення України в якісній продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню особливостей діяльності підприємств кондитерської галузі та розвитку ринку кондитерських виробів в Україні значну увагу приділяли у своїх працях багато вчених-економістів, серед яких можна виділити Д.О. Мараховського, С.В. Семенюка, І.М. Скаршевського, Р.В. Федоровича, А.О. Левицьку, О.С. Галушко, А.О. Гагаріна, О.О. Мозгову, С.М. Заболотного, М.А. Закревську та інших науковців.

Ученими було науково обгрунтовано та теоретично доведено, що дослідження ринку кондитерських виробів є необхідним заходом для подальшого його розвитку та економіки країни в цілому. Визначення стратегій, орієнтованих на інновації, у виробництві кондитерських виробів є необхідним для підприємств цього сектору ринку. Сьогодні як за кордоном, так і в Україні продовжується розробка нових видів кондитерських виробів зі зниженою масовою часткою цукру шляхом заміни на натуральні підсолоджувачі [2].

Також ці питання активно обговорюються в різноманітних періодичних виданнях та тематичних газетах і журналах. Але ще існує багато проблемних моментів у розвитку суб'єктів ринку кондитерських виробів, розробці комплексного соціально-економічного підходу до формування ефективного ринку, задоволенні потреб населення в кондитерській продукції, що й зумовило вибір теми дослідження, мету та завдання статті.

Мета та завдання статті. Метою даної статті є дослідження особливостей сучасного стану та тенденцій розвитку суб'єктів ринку кондитерських виробів, виявлення організаційно-економічних проблем та окреслення шляхів їх вирішення в рамках загальної концепції формування ефективного ринку кондитерських виробів в Україні.

Сьогодні великого важливого набуває виробництво продукції зі зниженою масовою часткою цукру, що відповідає вимогам споживачів до безпечного та якісного харчування. Актуальність проблеми полягає у формуванні асортименту кондитерських виробів у зв'язку з недостатнім насиченням пропозиції цукристих кондитерських виробів (ЦКВ), а саме збивних кондитерських виробів [3].

Відповідно до поставленої мети визначено та наступні завдання:
– дослідження особливостей, що властиві продукції та суб'єктам ринку кондитерських виробів в Україні;

- виявлення сучасного стану та тенденцій розвитку ринку кондитерських виробів;
- визначення сучасних проблем виробництва асортименту кондитерських виробів зі зниженою масовою часткою цукру;
- окреслення основних шляхів формування ефективного ринку кондитерських виробів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні виробництво кондитерської продукції є однією з найрозвиненіших галузей харчової промисловості України. Загальний обсяг виробництва складає приблизно 3% ВВП країни [4].

Ринок кондитерських виробів України за насиченістю та асортиментом наближається до європейських країн. Кондитерські вироби України включають близько 2000 найменувань, а асортиментний склад європейських країн налічує приблизно 2300-3000 од.

Понад 90% ринку солодощів належить вітчизняній продукції. В Україні їх виготовляють більше 800 підприємств [5]. Основними виробниками українського внутрішнього кондитерського ринку є ПАТ «ВО «Конті», ПАТ «ККФ «Roshen», ПАТ «КФ «АВК», корпорація «Бісквіт-Шоколад», ЗАТ «Житомирські ласощі» та ін. (рис. 1).

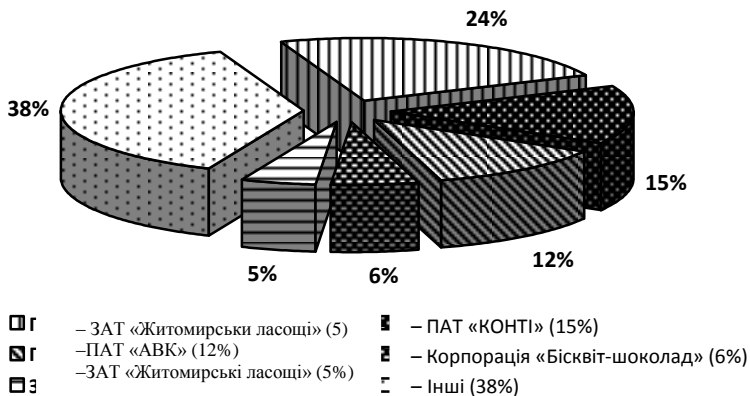

Рисунок 1 – поділ вітчизняного ринку кондитерської галузі

Із діаграми бачимо, що основні суб'єкти займають понад 60% у структурі національного виробництва кондитерських виробів. Більша частка виробництва припадає на потужний концерн «Roshen» і складає 24%, а 38% припадає на невеликі кондитерські цехи, чий успіх пов'язаний переважно з унікальністю продукції та низькою ціною на вироби [6].

Сьогодні на внутрішньому ринку кондитерських виробів присутні такі постачальники – голландський концерн «Марс» – традиційний лідер виробництва шоколадних батончиків і ТМ «Ferrero» – постачальник драже та цукерок. У низці супермаркетів можна знайти шоколадні цукерки італійських компаній «Sorini», «Witor's», французьких – «Vahlrona», «Cemoi», «Jaquout», «Maxim's», бельгійських – «Ducd'O» і «Hamlet» та ін. Продукція цих імпортерів займає невелику частку сегмента кондитерської галузі, бо набагато дорожча за вітчизняну, тому не конкурентоспроможна [7].

Головні виробники ринку діють як універсальні виробники, тобто випускають продукцію різних товарних груп із різних сегментів ринку. Ринок кондитерської продукції умовно поділяється на три основні сегменти: борошняні кондитерські вироби (найбільша частина ринку), шоколадні, які містять какао, та цукристі (зефір, пастила, карамель та ін.). На рисунку 2 наведено динаміку виробництва цих сегментів.

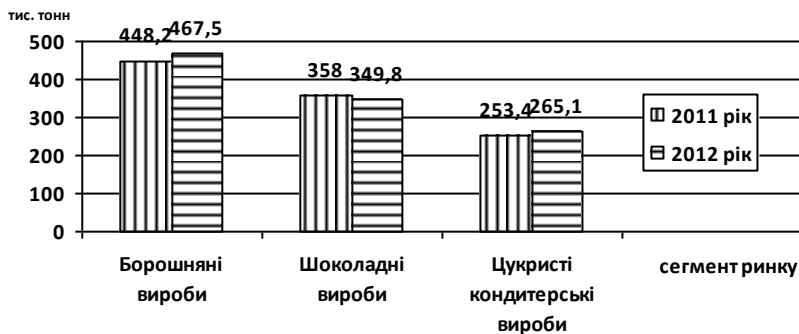

Рисунок 2 – Динаміка виробництва кондитерських виробів за 2011–2012 рр. [8]

Із поданих даних бачимо, що національним кондитерським виробникам вдалося не лише зберегти загальні обсяги виробництва, а й збільшити їх у 2012 р. за двома сегментами ринку, незначний спад спостерігається у виробництві шоколадних виробів. Можна припустити, що це пов'язано з уведенням жорстких заходів із боку Росії, яка є для вітчизняних виробників основним покупцем кондитерських виробів.

За даними Держкомстату, у 2012 р. в Україні було випущено приблизно 265,1 тис. тонн цукристих кондитерських виробів, із них 29,1 тис. тонн збивних кондитерських виробів (ЗКВ), а саме: зефір, пастила, цукерки «Пташине молоко», «Нуга» та ін. Це на 4,2% більше,

ніж у 2011 р. Ураховуючи присутність тіньового бізнесу на ринках України, більш реальною цифрою обсягу випущеної продукції є 31,0 тис. тонн [12].

Найяскравішими представниками вітчизняного ринку збивних кондитерських виробів кондитерської галузі також є: ЗАТ Кондитерська фабрика «Харків'янка», АТЗТ «Дніпропетровська кондитерська фабрика», ЗАТ «Роменська кондитерська фабрика», ПАТ «Полтавкондитер», ЗАТ «Чернігівська кондитерська фабрика», ЗАТ Кондитерська фабрика «Одесакондитер», Краснопільський завод продовольчих товарів. На рисунку 3 проілюстровано розподіл вітчизняного ринку ЗКВ між підприємствами-виробниками кондитерських товарів, із якого бачимо, що лідерами є ПАТ «Полтавкондитер» та ЗАТ «Харків'янка».

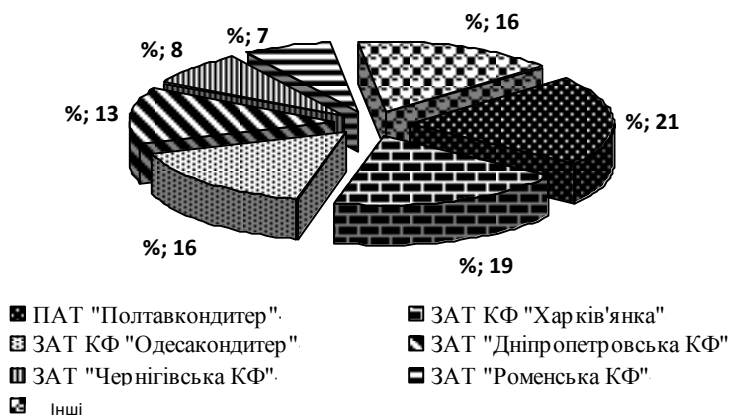

Рисунок 3 – Розподіл ринку з виробництва ЗКВ

Динаміку виробництва кондитерських виробів у 2011-2012 рр. найбільшими вітчизняними компаніями подано в табл.

Таблиця – Виробництво кондитерської продукції компаніями України, тис. т.

Виробник	2011 р.	2012 р.
ПАТ «ККФ «Roshen»	280,4	289,8
ПАТ «ВО «Конті»	172,3	175,1
ПАТ «КФ АВК»	132,7	137,2
Корпорація «Бісквіт-шоколад»	65,6	68,1
ЗАТ «Житомирські ласощі»	58,4	59,8
ПАТ «Полтавакондитер»	32,5	33,1
ЗАТ «КФ «Лагода»	22,3	21,5
ЗАТ «Крафт Фудз Україна»	18,7	18,3
ЗАТ «Одесакондитер»	19,3	19,6

На основі наведеного аналізу можемо зазначити, що майже всі виробники збільшили випуск продукції за 2011-2012 рр. Наприклад, кондитерська корпорація «Roshen» у 2012 р. реалізувала на 3,3% продукції більше, ніж у 2011 р., ЗАТ «Конті» збільшило обсяги виробництва на 1,6%. Обсяг виробництва компанії «АВК» у 2012 р. збільшився на 3,4% порівняно з 2011 р. Реалізація кондитерських виробів у 2012 р. «Полтавакондитер», КФ «Лагода», «Крафт Фудз Україна» не перевищила аналогічні показники 2011 р., що може бути пов'язано зі скороченням експорту у 2012 р. «Житомирські ласощі» збільшили свої показники лише на 2,4%, але вони є найбільшим виробником продуктів зі зниженою масовою часткою цукру та без нього, постійно розширюючи свій асортимент. Наприкінці серпня фабрика випустила новий вид вафель без цукру, з використанням натурального підсолоджувача – стевії. Це вже другий продукт фабрики, який виготовлений із застосуванням вищевказаного підсолоджувача, перший – печиво «Стевійка». Також на підприємстві тривають дослідження над розширенням асортименту солодоців із заміною цукру на підсолоджувач стевію [9].

Проведене дослідження стану ринку кондитерських виробів України дозволяє виділити такі тенденції його розвитку:

- удосконалення якості продукції завдяки виробництву принципово нових видів продукції оздоровчого, профілактичного та дієтичного призначення, що дозволить розширити асортимент кондитерської продукції;

- розподіл попиту на борошняні кондитерські вироби, шоколадні та цукристі за рівнем еластичності;

- збільшення конкуренції, присутність на ринку великої кількості виробників;
- розвиток виробниками кондитерської продукції фірмової торгівлі;
- активне використання підприємствами кондитерської галузі практики брендінгу.

За рівнем споживання кондитерських виробів на душу населення, що складає 7,4 кг на рік, Україна є 8-ю у світі. Тоді, як у Росії у 2011 році споживання кондитерських виробів на одну особу склало приблизно 6,5 кг на рік, середній рівень споживання у США та Західній Європі – 5,2 і 5,5 кг відповідно, у країнах Східної Європи – 2,75 кг на рік (рис. 4).

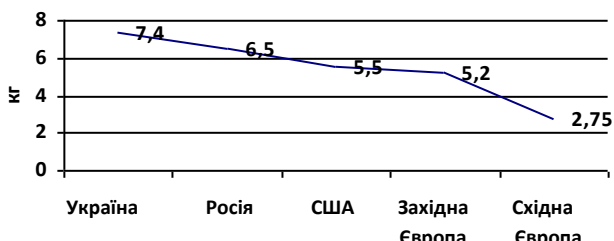

Рисунок 4 – Рівень споживання кондитерських виробів населенням різних країн [12]

На українському кондитерському ринку слабо розвинена тенденція залучення інновацій. Тоді як, наприклад, Японія стрімкими темпами впроваджує в харчову промисловість стевію, яка є природним підсолоджувачем із нульовою калорійністю. Майже 60% продовольчих товарів виготовляється з її використанням [10].

Така тенденція пов'язана з підвищенням рівня використання штучних цукрозамінників та підсолоджувачів, які спричиняють розлад шлунково-кишкового тракту, обмін речовин і як наслідок виникає захворювання на ожиріння та цукровий діабет [11].

Аналізуючи дані заостанні роки, можна підкреслити той факт, що спостерігається тенденція зростання асортименту виробів зі зниженою масовою часткою цукру або взагалі без нього. Так, 2012 році у асортимент виробів зі зниженою масовою часткою цукру та без нього збільшився майже на 12% порівняно з 2011 роком та на 19% – із 2010. Дані наведено на рисунку 5 у натуральному вираженні.

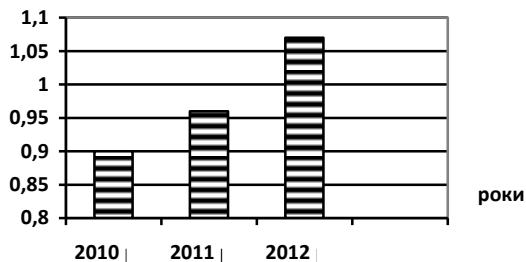

Рисунок 5 – Тенденція виробництва кондитерських виробів зі зниженою масовою часткою цукру [13]

Упровадження новітніх технологій у сфері кондитерської галузі є перспективним стратегічним напрямом для сучасних виробників. Розширення асортименту виробів зі зниженою масовою часткою цукру та використання в них натуральних підсолоджувачів, дасть підприємствам поштовх у стрімкому розвитку, адже проблема ожиріння та цукрового діабету є актуальною.

Висновки. Із проведених досліджень можна зробити висновок, що кондитерська галузь України за насиченістю асортименту наближається до європейських країн. Основні суб'єкти ринку займають понад 60% у структурі національного виробництва кондитерських виробів, другу частину, яка складає трохи менше ніж 40%, займають невеликі кондитерські цехи, чий успіх пов'язаний переважно з унікальністю продукції та низькою ціною на вироби.

Присутність іноземних представників незначна на українському ринку, вони займають малу частку сегмента кондитерської галузі, бо їх продукція набагато дорожча за вітчизняну, тому неконкурентоспроможна.

Національним кондитерським виробникам вдалося не лише зберегти загальні обсяги виробництва, але й збільшити їх у 2012 р. за двома сегментами ринку, незначний спад спостерігається у виробництві шоколадних виробів. Зокрема ринок ЗКВ збільшився на 4,2%, лідерами виробництва цієї групи солодоців є ПАТ «Полтавкондитер» та ЗАТ «Харків'янка». Але розширення асортименту виробів зі зниженою масовою часткою цукру та використання в них натуральних підсолоджувачів залишається актуальним питанням.

Стратегічні перспективи формування ефективного ринку кондитерських виробів пов'язані з посиленням його комплексного розвитку, основними напрямками якого повинні стати: оптимізація обсягів виробництва кондитерської продукції за асортиментом; упровадження ефективної маркетингової політики на підприємствах

кондитерської галузі; формування та використання новітніх технологій, що відповідають економічним, соціальним та екологічним вимогам тощо.

Регулювання ринкових відносин між суб'єктами кондитерської галузі сприятиме розвитку конкуренції, створенню ефективного ринку кондитерських виробів із його специфічними механізмами саморегуляції, а також поліпшенню забезпечення населення України цією соціально важливою продукцією.

Список літератури

1. Дюкарева Г. І. Дослідження впливу споживчих переваг на формування асортименту зефіру в роздрібній мережі / Г. І. Дюкарева, Н. М. Кривошеєва, Я. О. Білецька: // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць. – Х. : ХДУХТ, 2011. – Вип. 1. – С. 674–683.
2. Григоренко О. М. Оптимізація технології виробництва оздоблених напівфабрикатів зниженої енергетичної цінності / О. М. Григоренко // Збірник наукових праць Київського національно-економічного університету. – 2012. – № 2. – С. 56–62.
3. Усик С. П. Маркетингові комунікації на ринку кондитерських виробів / С. П. Усик // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2011. – № 3. – С. 158–165.
4. Діагностика сектору кондитерських виробів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <www.bizpro.org.ua>.
5. Украина: кондитерская отрасль [Электронный ресурс] / А. Гагарина – Режим доступа : <ukrprod.dp.ua>.
6. Украина: реформа контроля над безопасностью пищевых продуктов [Электронный ресурс] / А. Гагарина. – Режим доступа : <ukrprod.dp.ua>.
7. Гагарина А. Шоколадные настроения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <www.meatbusiness.ua>.
8. Товарна структура зовнішньої торгівлі за 2011 та 2012 рр. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <www.ukrstut.gov.ua>.
9. Новини ЗАТ «Житомирські ласощі» [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <www.sladosti.com.ua>.
10. Инновационный диабетический продукт [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <www.sladco.ua>.
11. Закревська Л. М. Сучасний стан та перспективи розвитку експортної політики підприємств кондитерської промисловості України / Л. М. Закревська // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Д. : ДНУ, 2004. – С. 752–757.
12. Аналіз ринку кондитерської галузі [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <www.ukrstat.gov.ua>.
13. Обзор рынка кондитерских изделий Украины, 2012 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <pro-consulting.com.ua>.

Отримано 01.11.2013. ХДУХТ, Харків.

© Г.І. Дюкарева, Н.М. Кривошеєва, О.О. Соколовська, 2013.